

STABAT MATER DOLOROSA

Muziek waar
het hart van
gaat zingen

6

Uit *Stabat Mater*
Pergolesi, Giovanni Batista (1710 – 1736)

Barbara Bonney, sopraan – Andreas Scholl, countertenor
Les Talens Lyriques
Christophe Rousset

<i>Stabat mater dolorosa</i>	<i>Naast het kruis, met schreiende ogen</i>
<i>luxta crucem lacrimosa,</i>	<i>stond de moeder, diep bewogen</i>
<i>Dum pendebat filius.</i>	<i>toen de Zoon te sterven hing,</i>
<i>Cuius animam gementem</i>	<i>en haar door het zuchtend harte,</i>
<i>Contristatam et dolentem</i>	<i>overstelt van wee en smarten,</i>
<i>Pertransivit gladius.</i>	<i>'t zeventvoudig slagzwaard ging.</i>

In 1993 verbleef zoon Robert de laatste maanden van zijn studie in Boedapest. Met Pasen bezochten we hem. We hadden gevraagd of hij een concertbezoek wilde regelen. Toen we elkaar na een lange maar mooie treinreis ontmoetten, vertelde hij al gauw – bijna verontschuldiging – dat hij niets anders meer had kunnen vinden dan een uitvoering van het *Stabat Mater* in de kleine onderaardse gewelven van een gebouw in Pest, het hoog gelegen stadsdeel. Die verontschuldiging was – vonden we direct – geheel ten onrechte: wat een prachtige compositie zouden we gaan beluisteren! De uitvoering voldeed meer dan we hadden mogen verwachten: in een heel intieme sfeer luisterden we naar het *Stabat mater dolorosa* en de daarop volgende delen. Een prachtige ervaring in het mooie Boedapest.

Het *Stabat Mater* is een van de beroemdste middeleeuws-Latijnse gedichten over Maria in haar smart om de gekruisigde Christus. De tekstschrijver is onbekend, maar waarschijnlijk een 13e eeuwse Franciscaner monnik uit Frankrijk of Italië. In de 15e eeuw kreeg het *Stabat Mater* de rol van hymne in de Katholieke liturgie. Het werd dan gezongen op 15 september, de dag waarop het Feest van de Zeven Smarten van Maria werd gevierd. Het Concilie van Trente (1543-1563) besloot echter het *Stabat Mater* weer uit de liturgie te verwijderen, omdat het te profaan zou zijn (meerstemmige muziek en gebruik van niet-bijbelse teksten in de liturgie werden als profaan gezien). Het gedicht behoort sinds 1727 op gezag van Paus Benedictus XIII, weer officieel tot de katholieke misgezangen van het Feest van Onze-Lieve-Vrouw van Smarten (15 september).

Daarnaast werd het sindsdien ook gebruikt als onderdeel van de Veertien statiën van de Kruisgang tijdens de lijdensweek voor Pasen. Er zijn verschillende Gregoriaanse melodieën op de tekst bekend en menig andere klassieke componist heeft ook een *Stabat Mater* gecomponeerd. De hier gebruikte hertaling is van Willem Wilmink. Op deze Nederlandse tekst kan het *Stabat Mater* ook gezongen worden.

Pergolesi kreeg de opdracht om het door Scarlatti gecomponeerde *Stabat Mater* dat tot dan toe elke Goede Vrijdag in Napels was opgevoerd, te vervangen. Waarschijnlijk heeft Pergolesi het *Stabat Mater* met tussenpozen geschreven. Het slotkoor schreef hij toen hij op zijn sterfbed lag (1736). Pergolesi had tbc, waaraan hij op 26-jarige leeftijd stierf.

Pergolesi koos voor een intieme bezetting: de solostemmen - sopraan en countertenor – worden begeleid door strijkers – twee violen en altviool - en continuo. Na Pergolesi 's dood verschenen bewerkingen waarbij het orkest werd uitgebreid met blazers of waarbij een koor werd toegevoegd.

In heel Europa trok zijn *Stabat Mater* veel belangstelling. Bach gebruikte het werk als basis voor het motet *Tilde, Hechter, meine Sünden*, BWV 1083. Door de populariteit verschenen er in de 18e eeuw diverse uitgaven van het *Stabat Mater*, maar niet elke uitgever prefereerde – ook toen al – authenticiteit boven verkoopcijfers, waardoor vele uitgaven onnauwkeurig bleken.